

впровадження STEAM-освіти у процес природничо-наукової підготовки майбутніх учителів початкової школи. Канд.пед. наук, доц. Голук О.А. вважає, що: «провідні ідеї STEAM-освіти органічно вплітаються у процес природничо-наукової підготовки майбутніх учителів початкових класів, вони поглиблюють та урізноманітнюють освітній процес, підсилюють ініціативність студентів до пізнання навколишнього світу». Канд.пед. наук, доц. Грошовенко О.П. вважає, що: «головними ознаками STEAM-освіти є її мультидисциплінарність, інноваційність, відкритість майбутньому; вона забезпечує комплексне вивчення майбутніми педагогами циклу природничих дисциплін, що в свою чергу готує їх до проведення інтегрованих уроків у новій українській школі. Канд.пед. наук, доц. Кіт Г.Г. наполягає на тому, що STEAM-освіта стимулює одночасне засвоєння студентами природничих знань та виробленню у них умінь, навичок їх передачі молодшим школярам, що в загальному сприяє формуванню професійної компетентності. Проаналізувавши відповіді викладачів, ми визначили, що вони позитивно ставляться до STEAM-освіти у процесі природничо-наукової підготовки майбутніх учителів початкової школи, акцентують увагу на її європейській спрямованості, інтердисциплінарності, навіть, вважають необхідною, в зв'язку з сучасною модернізацією початкової школи.

Отже, STEAM-освіта є ефективним засобом природничо-наукової підготовки майбутніх учителів початкової школи. Вона допомагає комплексно формувати цілісну картину світу студентів: накопичення багажу знань про природне довкілля та існуючі взаємозв'язки у системі "природа-людина", корекції емоційно-ціннісних установок на взаємодію з навколишнім довкіллям, реалізації природничо-доцільної практичної діяльності. STEAM-освіта спрямована на перспективу, вона досить гнучка та може легко вплестися у освітній процес, підсилюючи та урізноманітнюючи його, даючи великі прогресивні результати.

Наступні наші дослідження будуть спрямовані на процес формування цілісної картини світу дітей шестирічного віку засобами STEAM-освіти та підготовку майбутніх учителів початкових класів до формування цілісної картини світу шестирічок.

Список використаних джерел:

1. Грошовенко О.П. Формування екологічного світогляду майбутнього вчителя початкової школи в системі професійної підготовки [Електронний ресурс] / О.П. Грошовенко. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/simpoz6/>
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Крутій К. Інтегрований освітній процес як спеціально організована взаємодія дитини і дорослого в системі STREAM-освіти / К.Крутій // STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 9-10 листопада 2017 року, м. Київ. – К.: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017 – С.65-69.
4. Основи природознавства з методикою : практикум з навчальної дисципліни для студентів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта / Педагогіка / Л.А. Присяжнюк, І.В. Карук, І.А. Стахова. – Вінниця : Планер, 2018. – 142 с.
5. Стахова І.А. Формування природничої компетентності майбутніх учителів початкових класів у контексті естетико-екологічного підходу до освітнього процесу / І.А. Стахова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Збірник наукових праць. – Випуск 47 / редкол. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – С. 147-152

УДК 371.13:6796.071.4

DOI: 10.31652/2412-1142-2018-51-395-399

Н.І. Степанченко, м. Львів, Україна / N. Stepanchenko, Lviv, Ukraine

А.М. Окопний, м. Львів, Україна / A. Okopny, Lviv, Ukraine

natalia.stepanchenko@gmail.com

okopnynt@gmail.com

КОНЦЕПЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. Метою статті є обґрунтування та розробка Концепції професійної підготовки учителів фізичної культури. Концепція ґрунтується на основних наукових положеннях педагогіки і психології, закономірностях і принципах освітнього процесу в галузі фізичної культури і спорту, що на методологічному, теоретичному та методичному рівнях визначають концептуальні засади вдосконалення педагогічної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах, розвитку їхньої мотивації, формування професійної компетентності й основ педагогічної майстерності. Основний сенс Концепції полягає у створенні системи професійної підготовки студентів,

адекватної прогресивним тенденціям розвитку фізичної культури і спорту та провідним положенням реформування педагогічної освіти у світі. Основу Концепції становлять гуманізація навчання і демократизація управління освітнім процесом, компетентнісний підхід, принципи креативності та інноваційного розвитку тощо. Запропонована Концепція є підґрунтям для планування й організації заходів, необхідних для вдосконалення системи професійної підготовки у ВНЗ галузі фізичної культури і спорту, вона висуває ідею підвищення ефективності підготовки вчителів фізичної культури шляхом створення інноваційного освітнього середовища у ВНЗ галузі ФКіС, що забезпечить якісну підготовку випускників до професійно-педагогічної діяльності.

Ключові слова: вчителі фізичної культури, вищі навчальні заклади, професійна підготовка, концепція.

CONCEPT OF PROFESSIONAL PREPARATION FOR FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE

Abstract. The purpose of this article is to develop a concept of professional development of future teachers of physical training and sports. This conception is based on basic scientific provisions of pedagogic and psychology, patterns and principles of educational process in the field of physical culture and sports, that on the methodological, theoretical and methodical levels determine conceptual fundamentals of improving of pedagogical system of professional development of future teachers of physical training and sports in higher educational institutions, their motivational development, forming of their professional competence and fundamentals of pedagogical excellence. The essence of the conception lies in developing a system of professional training of students that would be adequate to progressive tendencies of development of physical culture and sports and best practices of pedagogical education in the world. The framework of the conception is humanization of education and democratizing of educational process management, competence approach, principles of creativity and innovational development etc. The proposed concept is a framework for planning and organization of events that are needed to improve professional training system in higher educational institutions in the field of physical culture and sports, it puts forward the idea of improving the training effectiveness of teachers of physical culture and sports by the means of developing innovative educational surrounding in the higher educational institutions in the field of physical training and sports, that would ensure high quality training for graduates in their professional pedagogical activity.

Key words: PE teachers, higher educational institutions, professional training, conception.

Перехід на нові концептуальні засади розвитку фізичної культури, урахування сучасних тенденцій розвитку вищої школи та педагогічної освіти, зорієнтованість на досягнення якості навчання, що відповідає соціальному замовленню, актуалізують створення Концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, спрямованої на вирішення проблем модернізації процесу їхнього навчання у ВНЗ.

Підготовка нового покоління вчителів фізичної культури орієнтована на розширення сфери і варіативності освітніх послуг, що надаються в межах їхньої компетентності. Відповідно до сучасних поглядів на професійне призначення вчителів фізичної культури, результат професійної підготовки у ВНЗ доречно розглядати як здатність випускника реалізувати свій психолого-педагогічний потенціал на основі одержаної компетентності зі спеціальності в певній галузі освітньої діяльності (зазвичай – загальноосвітній школі та ПТНЗ).

Реалізація нової концепції і нових завдань фізичного виховання молоді потребують адекватного підвищення рівня психолого-педагогічної підготовленості вчителів фізичної культури, що висуває нові завдання до системи їхньої підготовки та підвищення кваліфікації. У цій ситуації ВНЗ галузі фізичної культури і спорту (ФКіС) мають забезпечувати: прискорене адаптування студентів до розширених вимог вищої школи; розроблення технологічних рішень, що підвищують можливості навчальних закладів і, активізуючи освітню діяльність студентів, оптимізують процес підготовки соціально активних, компетентних учителів фізичної культури.

У зв'язку з цим змінюються вимоги до змісту фундаментальної та інших складових підготовки випускників, що зумовлює потребу вдосконалення професійної підготовки вчителів у ВНЗ галузі ФКіС. Відповідність змісту вищої фізкультурної освіти вимогам соціального замовлення забезпечується за рахунок розширення структури змісту навчання, основними компонентами якої виступають загальноосвітній, спеціалізований, професійно-педагогічний та ін. Взаємодіючи між собою, вони утворюють інтеграційні зони навчання: природничо-наукова (фундаментальна), соціально-гуманітарна, загальнопрофесійна, професійно орієнтована (спеціально-професійна) теоретична та практична підготовки. В сукупності ці види (компоненти) підготовки формують цілісну структуру змісту освіти фахівця галузі ФКіС – учителя [1, с. 268].

В основу нової системи підготовки вчителів галузі ФКіС покладено сучасні цінності фізичної культури і теоретичні концепції, що визначають інноваційні підходи і нові педагогічні технології їх засвоєння і, які спрямовані на формування впродовж навчання необхідного рівня професійної компетентності випускника. [2, 3, 4, 5].

Збільшення обсягу навчальної інформації та підвищення вимог до якості освітнього процесу зумовили необхідність корекції традиційних і розроблення цілком нових цільових стратегічних установок професійної освіти. Основними з них є: зміщення акценту з розвитку пам'яті на розумові здібності особистості майбутнього вчителя; забезпечення усвідомленості навчання студентів; розвиток пізнавальних мотивів навчального пошуку; налагодження суб'єкт-суб'єктних взаємин між викладачем і студентами; формування в майбутніх учителів фізичного виховання професійно-педагогічного мислення тощо [1, с. 267].

У сучасній вищій школі галузі ФКіС центральною постаттю освітнього процесу залишаються викладачі; тому значна частина нашої Концепції спрямована на оптимізацію їхньої діяльності: готовності викладачів створювати педагогічні умови, котрі активізували б самостійну пізнавальну діяльність студентів; здатності формувати у студентів усвідомлену потребу в ґрунтовному вивченні дисциплін навчального плану, спроможності планувати і проектувати ефективний методично доцільний освітній процес; здатності якісно організовувати та проводити заняття з упровадженням інноваційних технологій, що гарантують формування та систематизацію необхідних компетентностей у студентів, передусім професійно-педагогічних, котрі вони активно використовуватимуть у подальшому, формуючи фізичну культуру в учнів.

Отже, в системі підготовки вчителів фізичної культури необхідно розв'язати такі основні завдання: 1) провести модернізацію освітнього процесу відповідно до тенденцій розвитку вищої школи та педагогічної освіти; 2) підвищити ефективність професійної підготовки шляхом упровадження у практику ВНЗ галузі ФКіС інноваційних методів і технологій навчання, заснованих на методологічних підходах, що відповідають новій парадигмі освіти; 3) забезпечити якість підготовленості (компетентності) випускників, готовності до реалізації в практику фізичного виховання загальноосвітніх шкіл сучасних прогресивних концептуальних ідей.

Удосконалення професійної освіти вчителів фізичної культури можливе не лише шляхом інтенсифікації освітнього процесу, а й за допомогою їхньої підготовки до застосування в роботі нових, нетрадиційних напрямів і видів фізичної активності (у формі клубних та індивідуальних занять), що відповідають психологічним, валеологічним, культурологічним потребам сучасного суспільства. Це значно розширює та ускладнює завдання ВНЗ і цього важко досягнути в разі підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних ВНЗ. Натомість ВНЗ галузі ФКіС, котрі в умовах підвищеної конкуренції активно впроваджують нові напрями і спеціальності, на базі нових кафедр можуть, водночас, суттєво урізноманітнити підготовку майбутніх педагогів.

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури має проводитися з урахуванням соціального замовлення, сучасних методологічних підходів, методичних положень, зовнішніх і внутрішніх чинників і передумов, кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду, новітніх тенденцій і випереджувальних ідей щодо діяльності фахівців фізичної культури і спорту та педагогічних працівників, регіональних потреб і можливостей.

Метою статті є обґрунтування та розробка концепції професійної підготовки учителів фізичної культури, а мета **концепції** – організація системи професійної підготовки учителів фізичної культури та реалізація психолого-педагогічних умов удосконалення цієї підготовки в освітньому процесі ВНЗ задля формування різнобічно розвинутої особистості вчителя, здатного творчо й компетентно вирішувати завдання становлення, формування та примноження фізичної культури школярів у різних організаційно-педагогічних формах освітньої діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах. Відповідно до мети концепції визначено такі завдання: виховання в майбутніх учителів позитивної мотивації, сучасних поглядів і переконань, спрямованих на фізичне вдосконалення особистості кожного учня; здобування студентами системи загальнотеоретичних, психолого-педагогічних, спортивно-спеціалізованих і методичних знань для використання у фізичному вихованні в усіх аспектах навчально-виховної роботи з учнями сучасної школи; опанування студентами системи практичної підготовки, яка визначає та формує психолого-педагогічні й методичні вміння та навички; формування особистісних якостей майбутнього вчителя фізичної культури, що стимулюють студентів до розвитку власної педагогічної майстерності, котра охоплює досконалу педагогічну техніку, здатність до педагогічного прогнозування, безперервну рефлексію, вироблену педагогічну позицію, прагнення до творчості тощо.

Концепція ґрунтується на основних наукових положеннях педагогіки і психології, закономірностях і принципах освітнього процесу в галузі фізичного виховання і спорту, що на методологічному, теоретичному та методичному рівнях визначають концептуальні засади вдосконалення педагогічної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах, розвитку їхньої мотивації, формування професійної компетентності й основ педагогічної майстерності.

Основний сенс концепції полягає у створенні системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, адекватної прогресивним тенденціям розвитку фізичної культури і спорту та провідним положенням реформування педагогічної освіти у світі. Основу концепції становлять гуманізація навчання і демократизація управління освітнім процесом, компетентнісний підхід, принципи креативності та інноваційного розвитку тощо.

Основними **принципами концепції** професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання,

окрім загальнодидактичних, є специфічні принципи їхньої підготовки: відповідності змісту навчання особливостями професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури; продуктивності освітнього процесу; інтенсифікації освітнього процесу; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі. Відображаючи залежність між об'єктивними дидактичними закономірностями і метою діяльності спортивних педагогів, ці принципи поєднують теоретичні уявлення про завдання, механізми та умови вдосконалення професійної підготовки учительських кадрів і практичну реалізацію цього процесу у ВНЗ галузі ФКіС.

Утілення запропонованих принципів у практику навчального процесу спрямоване на досягнення нової якості випускників. Досягнення цієї мети передбачає проектування, організацію та реалізацію цілісного освітнього процесу їхньої професійно-педагогічної підготовки. Якість підготовленості (компетентності) випускників – учителів фізичної культури тут забезпечується завдяки якості всіх складників цілісного процесу професійної підготовки. Основними з них є: мотивація студентів і психолого-педагогічний супровід навчання, зміст освіти, проектування та конструювання освітнього процесу, організація та реалізація освітнього процесу, в тому числі оцінювання та педагогічний контроль.

Отже, завдання забезпечення цілісності процесу професійної підготовки учителів фізичної культури у ВНЗ галузі ФКіС потребує реалізації такої сукупності психолого-педагогічних умов вдосконалення цієї підготовки, що охоплюють усі складники освітнього процесу, а також розроблення комплексної методики вдосконалення підготовки учителів фізичного виховання за кожним із цих складників.

Подолання недоліків у підготовці майбутніх учителів фізичної культури залежить не лише від запровадження інновацій. Важливо забезпечити включення в освітній процес не просто нових елементів, а таких технологій, що спрямовані на розв'язання нагальних дидактичних завдань, глибоко осмислених із позицій психологічної науки, педагогічної практики, теорії і методики фізичного виховання та спортивного тренування. При цьому педагогічна освіта має відображати не лише сучасні досягнення психології та педагогіки, фізичного виховання і спорту, фізіології, інформаційно-комунікаційних технологій тощо, а й перспективи їх розвитку. Її відмінністю є пріоритет студентів у самовизначенні траєкторії, профілю та рівня навчання, у виборі змісту і способів формування власних компетентностей. Це потребує досягнення таких імперативів, на які зорієнтована Концепція: 1. Допрофесійна підготовка, профорієнтація, добір у ВНЗ і мотивація студентів до навчання повинна забезпечити формування позитивного ставлення у них до обраної спеціальності, педагогічної діяльності. 2. Психолого-педагогічна підготовка має повністю відображати всі види майбутньої діяльності вчителя фізичної культури відповідно до посадових обов'язків, формувати вміння її проектування й охоплювати найбільш значущі перспективи розвитку галузі ФКіС. 3. Зміст освіти має забезпечити широку базову психолого-педагогічну підготовку фахівця, що дозволяє розвинути на цій основі педагогічну майстерність, і, в разі потреби, опанувати інші спеціалізації та адаптуватися до різних сфер професійної діяльності. 4. Процес професійного навчання має забезпечити випереджувальний характер підготовки шляхом застосування проектних технологій у конкретних педагогічних ситуаціях. 5. Увесь освітній процес від першого до останнього курсу має бути професійно орієнтованим і супроводжуватись відповідною практичною (практично спрямованою) діяльністю.

Інтегрованим результатом упровадження Концепції очікується розв'язання низки проблем, основні з яких: усунення сегментації професійної освіти, невинновданого монополізму, диспропорцій і дублювання в підготовці спортивних педагогів; модернізації освітнього процесу відповідно до цивілізаційно-парадигмальних трансформацій, новітніх тенденції вищої школи, педагогічної освіти та галузі; підвищення вимог до професійного добору абітурієнтів з урахуванням змін щодо ролі та соціальної значущості учителя фізичної культури, розширення його функцій і обов'язків; виконання вимог державних стандартів щодо оновлення змісту навчання, приведення його у відповідність до соціального замовлення на підготовку компетентних учителів нового типу; організація навчання на рівні технологічного процесу, із застосуванням інноваційних педагогічних технологій та ІКТ; поглиблення інтеграційних процесів, розроблення та налагодження міждисциплінарних зв'язків; інформатизація освіти й оптимізація форм і методів навчання, активне використання технологій відкритої освіти, дистанційного та змішаного навчання; підвищення відповідальності ВНЗ за рівень кадрового забезпечення та якість спортивно-спеціалізованої та психолого-педагогічної підготовленості викладачів; спрямованість освітньої та науково-дослідної діяльності всіх кафедр на досягнення спільної мети навчання – формування у студентів педагогічної культури, розвиток педагогічного мислення, основ педагогічної майстерності; забезпечення участі громадськості у формуванні соціального замовлення на їхню підготовку, вирішенні проблем професійної підготовки учителів фізичної культури тощо.

Концепція передбачає проведення таких заходів: 1. Перехід від процедурної до нормативної освіти, що на практиці означає формування освітніх цілей і бази освітньої інформації, в основі яких лежать вимоги до прикінцевої та проміжної компетентності студентів (конкретні знання й уміння). Це є основою оперативного, поточного і перспективного оцінювання й управління нормативною системою професійної підготовки. 2. Оптимізація різних форм взаємодії загальнонаукового, соціально-гуманітарного, психолого-педагогічного та спортивно-спеціалізованого компонентів знань для підвищення рівня підготовленості вчителів фізичної

культури з усіх компонентів освіти. 3. Забезпечення міждисциплінарного, інтернаукового характеру та блочного принципу змісту професійної освіти, коли навчальна інформація подається у вигляді значимих за сутністю й обсягом розділів, що відображають цілісні аспекти діяльності вчителя фізичної культури. При цьому застосовуються системні вимоги до рівня компетентності; проектування навчальних планів та всі структурні перетворення відбуваються лише на цій основі. 4. Перманентна динамічна модернізація різних сторін діяльності ВНЗ шляхом оперативного впровадження в освітній процес новітніх вітчизняних і кращих зарубіжних розробок, а також ініціювання та підтримку власних досліджень. При цьому інновації, незалежно від їх характеру (змістового, організаційного, методичного, технологічного), спрямовуються на підвищення прикінцевих і проміжних вимог до рівня підготовленості студентів. 5. Перетворення самостійної роботи у пріоритетну форму навчання вчителів фізичної культури, повноцінний компонент навчальних планів і програм, з орієнтацією студентів на самоосвіту, виражену в безперервному підвищенні свого загальнокультурного, інтелектуального та професійно-педагогічного рівня, а також формування в майбутніх учителів стійкої потреби в подальшому самовдосконаленні в галузі ФКіС, спортивних досягненнях і професійному зростанні.

Отже, нові виклики і переосмислення державної політики в галузі фізичної культури і спорту зумовили необхідність удосконалення професійної підготовки вчителів в системі вищої освіти, в основу якої мають бути покладені загальні положення розвитку педагогічної освіти. З цією метою Концепція висуває ідею підвищення ефективності підготовки фахівців шляхом створення інноваційного освітнього середовища у системі ВНЗ галузі ФКіС, інтегративний характер якої відобразатиметься в якісній підготовці випускників до професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Курдюков Б. Ф. Теория и методология модернизации процесса профессиональной подготовки специалистов физической культуры в системе высшего образования : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Курдюков Борис Федорович. — Краснодар, 2004. — 303 с.
2. Магин В. А. Модернизация системы профессиональной подготовки специалистов по физической культуре и спорту на основе инновационных технологий : дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Магин Владимир Алексеевич. — М., 2006. — 390 с.
3. McNergney, Robert F. and Herbert, Joanne M. (2001) Foundations of Education : The Challenge of Professional Practice Boston Allyn and Bacon
4. Moon, B. (2010) *Time for Radical Change in Teacher Education* [Connections](#) February, Vol. 15, No. 1
5. Voinar I. Problems and Tendencies of Professionals Education in Physical Culture Area / I. Voinar // Physical Education and Sport Pedagogy. — 2011. — Vol. 17 (1). — P. 44—50.

УДК 378.015.31:[811.11:005.3362]

DOI: 10.31652/2412-1142-2018-51-399-402

Г.П.Теклюк, Вінниця, Україна / H. Tekliuk, Vinnytsia, Ukraine
annatekliuk@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ ТА ПРАВА

Анотація. У статті висвітлено психологічні засади формування іншомовної комунікативної компетенції у майбутніх учителів історії та права. Зроблений огляд праць вчених, які займалися даним питанням. Проаналізовано основні психологічні причини, які можуть викликати труднощі під час вивчення іноземної мови і способи усунення негативних чинників. Перераховано основні методи навчання іноземним мовам і створення сприятливої атмосфери для формування іншомовної комунікативної компетенції серед фахівців цієї галузі. Досліджено, що комунікативна компетенція є метою і результатом навчання іноземній мові, які досягаються лише при наявності сформованої лінгвістичної компетенції та високої емотивованості студентів. Зроблено висновок про те, що психологічні умови формування іншомовної компетенції у майбутніх учителів історії і права полягають в урахуванні рівня розвитку пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, мотивації, особистісних якостей та ін.

Ключові слова: психологічні засади, психологічні труднощі, іншомовна комунікативна компетенція, мотивація, майбутні учителі історії та права.